

HÄMTAT UR SVENSK SKIDKALENDER 1933

Utgiven av Skidfrämjandet

Om skidvallning
av ÅKE WETTERLIND.

Ett gott glid förhöjer njutningen av att åka skidor. Det goda glidet beror först och främst av det rådande föret och luftens temperatur. Ett par ovallade skidor kunna glida utmärkt i grov kornsnö eller på hård skare, men glidyten nötes därvid onödigtvis och därför måste skidorna vara väl grundvallade, vilket betyder impregnerade med prima, ljus trätjära. Denna impregnering är i och för sig en slags vallning och kallas *grundvallning*. Olika träslag suger lättare åt sig trätjära, furu och björk bäst, bok och ask någorlunda och den täta, hårda hickoryn sämst.

Sommarvallning.

Lättast sker grundvallning i den varma vår- och sommarsolen. De flesta människor ha dock denna årstid annat att tänka på än sina skidor, som stå bortglömda på vindskontoret. Men den, som tänker på den kommande vinterns fröjder, plockar fram laggarna och rengör dem noga från efter vintern kvarvarande valla. Detta sker bäst med en trasa doppad i bensin eller terpentin och, om så erfordras, jämnas ytan därefter med en stålsickling, varvid sicklingen föres i jämna drag från brättet mot bakändan. Skulle någon del av skidan ruggas upp vid denna behandling, efterbehandlas med sandpapper n: r 0 eller 1. Av vikt är att även styrrännan rensas från gammal valla, kanterna slipas, dock ej så att de bliva runda. Därefter strykas glidyterna med ett tunt lager tjära och skidorna placeras så, att solstrålarna, när solen står högst, träffa glidyten vinkelrätt. Så småningom kryper tjäran in i träet, och efter upprepade strykningar under flera dagar är skidan mättad med tjära och den överflödiga torkas bort med bensintrasan. Samtidigt kan man passa på att stryka överdelen av skidan med god fernissa. Därefter få skidorna, väl spannade, återvända till vinden.

Grundvallning vintertid.

För de mindre energiska, alltså flertalet av oss, gäller det att grundvalla, då den första snön faller. Gammal valla avlägsnas på samma sätt som förut beskrivits. Har man tillgång till en s.k. snickarugn, värmer man bäst in trätjäran över denna, då brännas ej de för glidet värdefulla fettämnena bort, som fallet är vid vallning med blåslampa. I båda fallen gäller det att mätta skidan med tjära och med lapp torka bort, var träet ej förmår suga in. Bränningen får absolut ej göras så hård, att virket kolnar. Glöm ej heller att omedelbart efter vallningen sätta skidorna i spann, då de annars lätt bliva skeva eller sidkrokiga. En väl grundvallad skida löper gott i de flesta fören. Och många äro de färder, som gjorts utan annan vallning än prima svensk dalbränd trätjära.

Ytvallning.

Vid visst före gäller det dock att antingen skydda skidan mot slitning eller att förbättra glidet, och då blir det nödvändigt att pålägga ett lager ytvalla. Slitningen är svårast på hård skare och på av regn eller dagsmeja upptöad sådan, s.k. blöt, kornig snö. Härvid skyddar *klistervalla* bäst. Sådan finnes att köpa av olika fabrikat men blir

billig, om den kokas enligt följande recept

2 delar ljus trätjära
1 del venetiansk terpentin.

Klistervallan får i allmänhet ej brännas in i skidan, som därvid blir bakhal, utan värmes och utstrykes med handen eller en gammal skinnhandske. De s.k. strykjärnen av aluminium, som inuti uppvärms med metatabletter, äro utmärkta såväl här som på andra ytvallor vilka skola påläggas under färden. Klistervallan är även bra att lägga i klickar under mitten på skidan, då man fått bakhalt. En annan "våt" valla som användes av flera storrännare men som bör läggas tunt, är tjära, tillsatt med något shellac-lösning, s.k. polityr, 1 del polityr och 9 delar tjära.

De flesta tävlingsåkare hava sina specialvallor för olika fören, men det händer ofta, att två skidlöpare, som vallat precis lika, ha olika glid, den ene kanske t.o.m. får bakhalt, och detta är värre än ett dåligt glid. Detta beror på olika åksått. Vallning är således en individuell sak. Finnarna, som äro övervägande stakåkare, valla enligt norrmännens åsikt ofta för bakhalt. Norrmännen äro typiska "benåkare, därför innehålla de norska vallorna mera harts och gummi än paraffin och vax, vilka senare ingredienser lätt förorsaka bakhalt. Att bestämma en norm för vallning, som gäller för alla skidlöpare vid samma före, går alltså icke och det råd vi ge är: valla icke i onödan. Glidet är kanske ej det yppersta, men duger; det blir kanske sämre, om man vallar om.

Det värsta av alla fören är klabbföre, som råder, då nysnö faller eller nyss fallit, och då temperaturen är omkring 0 gr. Någon absolut tillförlitlig ytvalla för detta före finnes ej, men här gäller att främst åka på en "torr" skida, att glida framåt och ej onödigtvis lyfta skidan. Ytvallorna, som innehålla paraffin och bivax, äro bra, ofta är den rena paraffinen bäst, men den bör ej brännas in. Antingen strykes den på kall och jämnas med handflatan eller värmes så, att den ligger som ett tunt lager från brättet till 2/3 av glidytan. Klistervalla är oanvändbar vid detta slags före, då snön lätt fastnar i den klibbiga ytan. Ett gott recept för tövalla eller s.k. finnvalla är

3 delar bivax,
1 del paraffin,
½ " harts,
något trätjära.

Denna valla kokas och får stelna i en form.

Ett bra sätt att ytvalla är, då skidan brännes in med tjära. Då skidan ej längre suger åt sig mera tjära och ännu är varm, överstrykes den med kallvalla, som blandar sig med den tjära, som ligger kvar på ytan. Med handen eller en gammal skinnhandske arbetas den mjuka massan och, vartefter skidan kallnar, framträder den hårda, blanka glidytan. Att valla en skida på detta sätt är en konst, i vilken finnarna äro mästare och det är här liksom alltid: övning ger färdighet. Glidet är i allmänhet sämst i fuktig snö från 0 gr. till - 3 gr., bättre i våt snö över +3 gr., bra i torr snö från 0 gr. till - 5 gr. och bäst mellan - 5 gr. och - 10 gr. Men återigen strävare vid lägre temperaturer. Följande tabell kan i allmänhet följas vid vallning.

+3° och varmare:

gammal blöt snö: klistervalla;

nysnö: kallvalla, innehållande Vax och paraffin, ej inbränd.

0° till - 3°:

gammal snö och skare: klistervalla;

nysnö: kallvalla (vax) ingniden tillsammans med tjära, då skidorna inbränts därmed;

vindpackad snö, pudersnö och torr nysnö: kallvalla (vax) ej blandad med tjäran.
– 10° och kallare, endast tjärvalla och så ”torr” glidyta som möjligt, ytvallning
obehövlig med undantag av hårt skarföre, då klistervallning (tunt) företages.

Då flertalet skidlöpare numera begagna sig av den mängd ytvallor, som f. n. finnas
att få i handeln, framhålles att noga följa bruksanvisningen, som finnes tryckt på
burkarna (tyvärr oftast ganska ofullständig), då dessa vallor mera än här beskrivna
vallningsmetoder anknyta sig till bestämda snö- och temperaturförhållanden. På
långturer i fjällen avrådes dock från att för mycket experimentera med olika fabrikat.
Det är nämligen ofta förenat med stort besvär att få skidorna fria från olämplig valla.
